РОЗДІЛ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАКЛАСИФІКАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЛОКАЦІЙ
СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІCLASSIFICATION OF RECREATIONAL LOCATIONS
OF RURAL GREEN TOURISM IN ODESA REGION

У статті висвітлено важливість ролі сільського зеленого туризму для перезапуску економіки України у постпандемічний період. Розглянуто значення рекреаційної діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Окреслено проблеми понятійно-термінологічного опису інфраструктури рекреаційної індустрії. Введено нове поняття «рекреаційна локація сільського зеленого туризму» з метою посилення територіальних аспектів досліджень рекреаційної діяльності та охарактеризовано його зміст як точкового елементу територіальної інфраструктури в сфері сільського туризму регіону. Проаналізовано складники рекреаційного потенціалу Одещини. Обґрунтовано значення класифікації рекреаційних локацій сільського зеленого туризму Одеської області для подальшої систематизації інформації з метою зручного практичного використання фахівцями різних галузей та споживачами рекреаційних послуг. Запропонована класифікація локацій сільського зеленого туризму Одеської області за трьома ознаками і виділено п'ять типів рекреаційних локацій.

Ключові слова: рекреаційна діяльність, сільський зелений туризм, інфраструктура, рекреаційний потенціал, класифікація, рекреаційна локація.

В статті освещена важность роли сельского зеленого туризма для переза-

пуска экономики Украины в постпандемический период. Рассмотрено значение рекреационной деятельности в сфере сельского зеленого туризма. Обозначены проблемы понятийно-терминологического описания инфраструктуры рекреационной индустрии. Введено новое понятие «рекреационная локация сельского зеленого туризма» с целью усиления территориальных аспектов исследований рекреационной деятельности и охарактеризовано его содержание как точечного элемента территориальной инфраструктуры в сфере сельского туризма региона. Проанализированы составляющие рекреационного потенциала Одесской области. Обосновано значение классификации рекреационных локаций сельского зеленого туризма для дальнейшей систематизации с целью удобного использования специалистами различных отраслей и потребителями рекреационных услуг. Предложена классификация локаций сельского зеленого туризма Одесской области по трем признакам и выделены пять типов рекреационных локаций.

Ключевые слова: рекреационная деятельность, сельский зеленый туризм, инфраструктура, рекреационный потенциал, классификация, рекреационная локация.

УДК 338.48:711.455

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct52-24>

Калмикова І.С.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри туристичного бізнесу та рекреації
Одеська національна академія харчових технологій

Kalmykova Iryna

Odesa National Academy
of Food Technologies

The article highlights the importance of the role of rural green tourism in restarting the Ukrainian economy, given that the inertia of the surge in domestic tourism caused by the coronavirus COVID-19 pandemic will work in the coming years. The importance of recreational activities in the field of rural green tourism is considered. The problems of the conceptual and terminological description of the infrastructure of the recreational industry are outlined. Expansion of the nomenclature of key terms in the field of rural green tourism in the context of highlighting the point elements of the territorial structure is proposed. The concept of "recreational location of rural green tourism" has been introduced for use in the practice of the recreational industry in order to strengthen the territorial aspects of the research of recreational activities. The content of the concept "recreational location of rural green tourism" is characterized as a point element of the territorial infrastructure in the field of rural tourism in the region, which combines the territorial localization of the place of receiving tourist services (rural ecologically clean area), accommodation facility (local object) and indicates the special nature of the activity (recreation). It is indicated that, according to the taxonomic criterion, it is a micro-site, a place, and according to the typological criterion, it is a recreational and tourist object with the functions of accommodation and provision of recreational services. The components of the recreational potential of the Odessa region, which have the necessary properties for the successful functioning of a competitive tourist product in the regional and national tourist markets, have been analyzed. The importance of the classification of recreational locations of rural green tourism in the Odessa region for further systematization of information for the purpose of convenient practical use by specialists from various industries and consumers of recreational services has been substantiated. The classification of the locations of rural green tourism in the Odessa region according to three criteria has been proposed and five types of recreational locations have been identified.

Key words: recreational activity, rural green tourism, infrastructure, recreational potential, classification, recreational location.

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусу COVID-19 піддала стресу світовий туристичний бізнес, висвітлюючи слабкі місця та збої на різних рівнях. Непередбачена надзвичайна ситуація виявила вразливість галузі туризму, починаючи з міжнародного і закінчуючи внутрішнім. Нині потрібні більші зусилля для підтримки та підвищення інтересу до немасових і безпечних

подорожей. Наукові прогнози свідчать, що тенденції рестарту туризму полягатимуть насамперед у розвитку внутрішнього туризму. Перспективним з цього погляду є сільський зелений туризм, який, не потребуючи значних витрат, створює можливості відпочинку для людей з абсолютно різним рівнем достатку. Крім того, рекреаційні послуги організації сільського зеленого туризму здатні

задовольнити зростаючий попит споживачів на природний рекреаційний відпочинок.

Однією з ключових проблем нарощування обсягів надання зелених рекреаційних послуг у сільській місцевості Одеської області залишається низька інформованість потенційних споживачів щодо розташування та рівня сервісу в об'єктах розміщення. Тому завдання класифікації і подальшої систематизації об'єктів сільського зеленого туризму є актуальним і сприятиме підвищенню конкурентоспроможності цього виду туризму на національному і міжнародному туристичних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням систематизації територіальної структури рекреаційної діяльності регіонів України, класифікації їхніх рекреаційних ресурсів та систематизації видів рекреаційної діяльності присвячені роботи О.І. Ніколаєвої (2018), Б.Т. Пушкар і З.М. Пушкар (2018), В.І. Новікової (2008), О.О. Любіцевої (2006), І.М. Яковенко (2004), О.Г. Топчієва (2003), О.О. Бейдик (2001) та багатьох інших науковців.

Аналіз досліджень і публікацій показує, що автори, класифікуючи та систематизуючи види туризму, рекреаційні ресурси та рекреаційні послуги, відносять сільський зелений туризм до рекреаційної діяльності. А доповнення визначення «сільський туризм» означенням «зелений» підкреслює екологічну орієнтацію рекреаційних послуг.

Зокрема, Ю.В. Вишневська звертає увагу на те, що хибне тлумачення терміна «сільський зелений туризм» або відступ від його основних ознак, які визначають специфіку, може призвести до неврахування всіх його властивостей або присвоєння тих, що йому не притаманні, і стверджує, що сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, а також природно-рекреаційних та інших ресурсів місцевості [1, с. 4].

І.М. Яковенко, систематизуючи рекреаційні ресурси за цільовими призначеннями і технологією рекреаційного використання (рекреаційно-лікувальні, рекреаційно-оздоровчі, рекреаційно-спортивні, рекреаційно-пізнавальні), виділяє види рекреаційного природокористування, віднісши сільський зелений туризм до рекреаційно-пізнавального [2, с. 437].

В.І. Новікова, класифікуючи рекреаційні послуги, відносить організацію послуг сільського зеленого туризму до рекреаційних послуг, що розрізняються за функціональним призначенням [3, с. 8].

Таким чином, сільський зелений туризм беззаперечно виконує рекреаційну функцію, а значить, є формою рекреаційної діяльності. Ця думка підтверджується тим, що сільські садиби розташовані

передусім у місцях із чудовими природними ландшафтами з чистим повітрям, у лісистій місцевості, що в сукупності сприяє оздоровленню туристів.

Для опису структури рекреаційної діяльності будь-якого регіону важливо виділяти елементи територіальної структури. В.І. Новікова запропонувала у процесі виявлення особливостей рекреаційної діяльності на загальнорегіональному рівні на першому етапі оцінювати рекреаційний потенціал, а на другому – виділяти елементи територіальної структури: точкові (пункт, центр, вузол), ареальні (ареал, район, зона) та регіональні складники [3, с. 10].

За Б.Т. Пушкар і З.М. Пушкар [4, с. 20], рекреаційний пункт – це населений пункт, в якому знаходяться рекреаційні заклади (будинки відпочинку, курорти, санаторії, будинки відпочинку, профілакторії, кемпінги тощо), що здійснюють елементарну рекреаційну функцію. Іншими словами, це є рекреаційні підприємства, мета функціонування яких полягає в активізації рекреантів, а сукупність діяльності – в утворенні рекреаційної послуги.

У регіональних дослідженнях зазначається, що рекреаційний пункт є неподільним, тобто він не має своєї територіальної структури, тоді як всі інші елементи складаються з кількох елементів. Так, наприклад, рекреаційний центр характеризується наявністю населеного пункту, в якому сконцентровано два і більше туристсько-рекреаційних підприємств диференційованого попиту, між якими існують тісні зв'язки [4, с. 21].

У науковій літературі здебільшого елементи територіальної структури рекреаційного комплексу ототожнюються з одиницями рекреаційного районування. Але в роботі [4, с. 21] автори вказують на неправомірність такої класифікації, оскільки їм властиві різні принципи і підходи: в основі територіальної структури рекреаційного комплексу лежать різні форми територіального зосередження рекреаційної діяльності, а в основі рекреаційного районування – різні рівні територіального поділу праці. Наприклад, рекреаційний район ототожнюється з одним або декількома адміністративними районами.

О.І. Ніколаєва [5, с. 62] звертає увагу на необхідність посилення розроблення форм територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності на різних рівнях, сподіваючись, що на локальному та регіональному рівнях вузловою ланкою рекреаційно-туристичної діяльності слугуватимуть дестинації – локальні та регіональні зосередження рекреаційно-туристичних ресурсів, що мають відповідну інфраструктуру. Поняття «дестинація» крім туристичних ресурсів включає також туристичну інфраструктуру, туристичні підприємства й організації, підприємства-партнери з обслуговування туристів, соціально-економічне середовище території, що приймає туристів,

місцеве населення з його менталітетом і традиціями. У такому розумінні дестинації відповідають поняттю «туристичний район» [5, с. 63], отже, вони не є неподільним елементом територіальної структури рекреаційної діяльності.

Т.І. Ткаченко у роботі [6, с. 66], спираючись на дослідження Н. Лейпера [7, с. 65], доходить висновку, що дестинація з геопросторової позиції характеризується як таксономічна одиниця і може однаково застосовуватися до понять «туристський центр», «туристська зона», «туристський об'єкт» із конкретизацією інструментів управління кожним із них.

Однак, на наш погляд, у понятійному апараті сільського зеленого туризму дестинація не може бути таксономічною одиницею з огляду на сучасне тлумачення терміна «дестинація» як більш комплексного і всеохоплюючого.

У роботі [4, с. 20] автори, звертаючись до рекреаційної діяльності у сфері сільського туризму, пропонують першорядними, неподільними точковими елементами територіальної структури вважати пункти сільського туризму (заклади, підприємства, як вказувалося вище). Але рекреаційним закладом, рекреаційним підприємством сільського зеленого туризму може бути окремо (в територіальному сенсі) розташований об'єкт розміщення, що не є населеним пунктом і не входить до населеного пункту, – будиночок лісника або причал на краю біосферного заповідника на певній відстані від населених пунктів.

Таким чином, виникла необхідність вибору та використання у практиці рекреаційної індустрії особливого терміна, який би стосувався елементів рекреаційної інфраструктури – об'єктів туристського інтересу у сфері сільського зеленого туризму, який би мав найнижчий таксономічний ранг, тобто був найменшою одиницею у класифікації, та який би вказував на особливу концепцію діяльності цих елементів – рекреаційну.

Актуальним є також завдання класифікації з метою подальшої систематизації та популяризації таких елементів рекреаційної інфраструктури сільського зеленого туризму Одеської області, враховуючи, що влітку істотною проблемою є перевантаженість приморських територій Одеської області, а інформованість туристів щодо доступності локальних об'єктів сільського туризму допоможе частково зменшити це навантаження.

Постановка завдання. Метою дослідження є пропозиція та характеристика змісту нового терміна, пов'язаного з поняттям точкового елементу територіальної структури рекреаційної діяльності у сфері сільського туризму регіону, класифікація точкових елементів Одеської області за певною номенклатурою критеріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні ознаки відпочинку на селі становлять

сукупну систему, яка характеризує сільський зелений туризм. Ключовими видовими ознаками у трактуванні сільського зеленого туризму як виду рекреаційної діяльності виступають територіальна ознака місця отримання туристичних послуг (сільська екологічно чиста місцевість) та її характер (рекреація з екологічною орієнтацією). Таким чином, до основних складників сільського зеленого туризму належать територіальна *локалізація* місця отримання рекреаційних послуг і сам засіб розміщення – *локальний* об'єкт, а в сукупності – рекреаційна *локація* сільського зеленого туризму.

Слово «локація» походить від англійського «location» – розташування, місце знаходження, місце перебування.

За нашим тлумаченням, рекреаційна локація сільського зеленого туризму – це точка, неподільний точковий елемент рекреаційного середовища, який не має своєї територіальної структури. В її основі лежить форма територіального зосередження рекреаційної діяльності, тому вона не ототожнюється з одиницями рекреаційного районування, що є беззаперечною перевагою цього поняття.

За таксономічною ознакою, яка визначає місце цієї одиниці в ієрархічних щаблях усієї системи рекреаційних утворень, – це мікроділянка, місце.

За типологічною ознакою, яка зумовлює якісні різновиди за функціями утворень одного таксономічного рангу, – це рекреаційно-туристичний об'єкт із функціями розміщення і надання рекреаційних послуг.

Ототожнювати рекреаційні локації сільського зеленого туризму рекреаційними установами, підприємствами або закладами, на нашу думку, не зовсім коректно, тому що визначення понять «рекреаційна установа», «рекреаційне підприємство» і «рекреаційний заклад» несуть інше смислове навантаження.

Таким чином, з погляду на функціонально-спеціалізовану інфраструктуру рекреаційного простору регіону, для того, щоб відрізнити рекреаційні об'єкти сільського зеленого туризму від інших рекреаційних об'єктів на підставі особливого характеру, що передбачає відпочинок на певній відстані від населених пунктів в екологічно чистому природному середовищі, використання терміна «рекреаційна локація сільського зеленого туризму» буде доречним і обґрунтованим.

Як вказувалося вище, рекреаційні локації сільського туризму є як засобами надання рекреаційних послуг, так і засобами розміщення. Відповідно до ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення», засіб розміщення – це будь-який об'єкт, в якому виконавець регулярно або час від часу надає споживачеві послугу з тимчасового розміщення. У цьому ж стандарті вказано, що в Україні визначено види

колективних та індивідуальних засобів розміщення, що спеціалізовані для сільського туризму: агроготель, сільський будинок, фермерський будинок.

Крім того, послуги з розміщення туристів можуть надаватися на базі відокремленої фермерської садиби – земельної ділянки разом із розташованими на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями, яка знаходиться за межами населеного пункту.

Кінцевою метою класифікації рекреаційних локацій сільського зеленого туризму є систематизація інформації про них для зручного практичного використання фахівцями різних галузей та споживачами рекреаційних послуг. Першою ознакою класифікації рекреаційних локацій сільського зеленого туризму вибираємо їх розташування у сільській екологічно чистій місцевості. Другою ознакою – надання членами особистого сільського господарства, власниками котеджів, міні-готелів у сільській місцевості рекреаційних послуг сільського зеленого туризму. Враховуючи той факт, що сфера дозвілля сільського зеленого туризму охопила широкий спектр форм відпочинку на селі, третьою ознакою вибираємо номенклатуру

рекреаційних послуг. Отже, пропонуємо виділити такі типи локацій, як:

- зелена садиба;
- фермерська садиба;
- агроготель;
- замиський комплекс;
- кластер.

Сьогодні в Україні формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі з можливістю ефективного використання особливих рекреаційних територій: національних парків, лісових зон тощо. Одеська область за такими показниками, як забезпеченість рекреаційними ресурсами та розвиненість рекреаційної галузі, має високий ступінь розвитку рекреації [3, с. 10]. Рекреаційний потенціал сільського зеленого туризму Одеської області є сукупністю насамперед природних і суспільно-демографічних ресурсів, а також рекреаційних локацій як елементів інфраструктури території. Наявний рекреаційний потенціал сільського зеленого туризму Одеської області з урахуванням класифікації рекреаційних локацій наведено у табл. 1.

Аналіз наведених у табл. 1 даних показує, що більшість рекреаційних локацій сільського зеленого туризму розташована поза межами

Таблиця 1

Рекреаційний потенціал сільського зеленого туризму Одеської області

Природно-заповідний фонд	Суспільно-демографічні ресурси	Рекреаційні локації сільського зеленого туризму
1 біосферний заповідник (Дунайський біосферний заповідник)	Сільські населені пункти – 1124, з них: села – 1101; селища – 23.	Зелені садиби (етно-екохата «Білочі», с. Шершенці; гостьовий дім «Саф'яни», смт. Біляївка; зелена садиба «Лагуна», смт. Біляївка; екосадиба «Вулик», с. Вапнярка; зелена садиба «У Меланії», смт. Татарбунари; садиба «Вишнева», с. Миколаївка; гостьова садиба «Відчинення», с. Полянецьке; сільський дім «Дім-музей «Батьківська хата», с. Шабо; садиба «Медові роси», с. Ясенево)
2 національних природних парки (Нижньодністровський, «Тузовський лимани»)	32 об'єднані територіальні громади (ОТГ) станом на 01.01.2020	Фермерські садиби («Пан Білан», с. Петродолина; «Бринзарня», с. Приморське; «Нью-Васюки», с. Молодіжне; «Ранчо дядечка Бо», с. Нерубайське)
2 регіональних ландшафтних парки («Ізмаїльські острови», «Тилігульський»)	Кількість жителів, які проживають на території ОТГ, – 371,0 тис. осіб	Агроготелі («Куба далеко», с. Приморське; «Гостинний двір мадам Грицацуєвої», с. Молодіжне; «BellaVilla», смт. Саврань)
39 заказників (ландшафтний заказник «Савранський ліс»)	Середня чисельність населення у районах станом на 01.01.2021 – 1362,5 тис. осіб	Замиські комплекси («Граден Гарден», с. Градениці; «Еколандія», с. Великий Дальник; «Світлиця Ластівка», с. Визирка; «Богнатово», с. Богнатово)
49 пам'яток природи	Наявне сільське населення станом на 01.01.2019 – 784,8 тис. осіб	Кластери (агро-еколого-рекреаційний кластер «Фрумушика-Нова»)

Джерело: складено автором на основі власних досліджень та даних [8–10].

природно-заповідних територій національного або місцевого значення. Тобто нині склалася така ситуація, що у сфері сільського зеленого туризму природні та рекреаційні ресурси Одеської області використовуються неефективно. До чинників, що стримують розвиток сільського зеленого туризму на досліджуваній території, можна віднести: відсутність системи територіального планування з метою виділення ареалів розвитку сільського зеленого туризму і відсутність системи економічної та консультаційної підтримки сільського населення щодо питань ведення туристичного бізнесу.

Висновки. Таким чином, одним із пріоритетних шляхів перезапуску економіки України у постпандемічний період є розвиток внутрішнього туризму, а саме сільського зеленого туризму.

Дослідження рекреаційної діяльності у сфері сільського зеленого туризму показало, що він виконує рекреаційну функцію і є формою рекреаційної діяльності. Для полегшення понятійно-термінологічного опису інфраструктури рекреаційної індустрії запропоновано нове поняття «рекреаційна локація сільського зеленого туризму». Це точковий елемент територіальної структури рекреаційної діяльності регіону, який поєднує в собі територіальну локалізацію місця отримання рекреаційних послуг, засіб розміщення та вказує на особливий характер діяльності – рекреацію з екологічною орієнтацією. Проведена класифікація рекреаційних локацій сільського туризму за трьома ознаками і виділено п'ять типів локацій, що допоможе в подальшій систематизації цих важливих складників рекреаційного потенціалу Одеської області.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вишневецька Ю.В. Адміністративно-правові заходи забезпечення діяльності у сфері сільського туризму в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
2. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика. Одеса: Астропринт, 2005. 631 с.
3. Новікова В.І. Територіальна організація рекреаційної діяльності у контексті збалансованого розвитку регіону (на прикладі Черкаської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00. Київ, 2008. 25 с.
4. Пушкар Б.Т., З.М. Пушкар. Територіальна організація рекреаційного господарства регіону. Тернопіль: «Вектор», 2014. 196 с.
5. Ніколаєва О.І. Рекреаційний господарський комплекс Одеського регіону: дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: 11.00.02 – економічна та соціальна географія. Одеса, 2018. 187 с.
6. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. 2-ге вид., випр. та доповн. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с.
7. Leiper N. Tourism Management. 3d ed. Sidney: Pearson Education Australia, 2004. 326 p.
8. Атлас довкілля Одеської області. URL: http://ecology.odessa.gov.ua/files/ecology_portal/doc/atlas_odesa-region_2020-5.pdf (дата звернення: 24.02.2021).
9. Головне управління статистики Одеської області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.02.2021).
10. Паспорт Одеської області 2021. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/> (дата звернення: 24.02.2021).

REFERENCES:

1. Vyshnevskaya Yu.V. (2011) Administrativno-pravovi zakhody zabezpechennia diialnosti u sferi silskoho turizmu v Ukraini [Administrative and legal measures to ensure activities in the field of rural tourism in Ukraine]: (PhD Thesis), Kyiv: The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.
2. Topchiyev O.H. (2005) Suspilno-heohrafichni doslidzhennia: metodolohiia, metody, metodyka [Socio-geographical research: methodology, methods, techniques]. Odesa: Astropynt. (in Ukrainian)
3. Novikova V. I. (2008) Terytorialna orhanizatsiia rekreatsiinoi diialnosti u konteksti zbalansovanoho rozvytku rehionu (na prykladi Cherkaskoi oblasti) [Territorial organization of recreational activities in the context of balanced development of the region (on the example of Cherkasy region)]: (PhD Thesis), Kyiv: Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine.
4. Pushkar B.T., Z.M. Pushkar (2014) Terytorialna orhanizatsiia rekreatsiinoho hospodarstva rehionu [Territorial organization of recreational economy of the region]. Ternopil: «Vektor». (in Ukrainian)
5. Nikolaieva O.I. (2018) Rekreatsiinyi hospodarskyi kompleks Odeskoho rehionu [Recreational economic complex of Odesa region]: (PhD Dissertation), Odesa: I.I. Mechnikov National University.
6. Tkachenko T.I. (2009) Stalyi rozvytok turizmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu [Sustainable development of tourism: theory, methodology, business realities]. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics. (in Ukrainian)
7. Leiper N. (2004) Tourism Management. 3d ed. Sidney: Pearson Education Australia.
8. Atlas of the environment of Odesa region. Available at: http://ecology.odessa.gov.ua/files/ecology_portal/doc/atlas_odesa-region_2020-5.pdf (accessed 24 February 2021).
9. Main Department of Statistics of Odesa region. Available at: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (accessed 24 February 2021).
10. Passport of Odesa region 2021. Available at: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/> (accessed 24 February 2021).